

versenytermében, a Palicsi Képzőművészeti Találkozón, mégsem lehet önmagában élő, becsukódó szellemi életnek nevezni azt, ami itt zajlik, mert kitérülködő és minden cselekvésében úgy egybefonódó, mint ahogy irodalmunk, zenénk, képzőművészetünk és színművészetünk száalai egyre finomabban, egyre igényesebben egybefonódnak, még akkor is, ha a formanyelvek és az ábrázolási módszerek olykor messze elkerülik egymást.

Az alkotó egyben közvetítő is, hogy a költő szavára válaszolva:

„Hát hogymint vagytok otthon, Pistikám?”

... elmondja őszintén, szép szóval mindennapi életét.

A két testvérváros találkozása ilyen testvéri elbeszélgetésben nem az első alkalom. Ebben a szellemben minél több lesz, annál igazabb lesz az emberi közelség. Most *husz* szabadkai író és költő, ki szerb-horvát és magyar nyelven szolgálja az irodalmat, ül le egy közös asztalhoz a *Tiszatáj* olvasójával. Író, költő szól az olvasóhoz, az élményt befogadóhoz, s az írott szó nyomán kezdi a beszélgetést. Lazar Merković októberi díjas költő és műfordító, aki több magyar író művét ültette át szerb-horvát nyelvre; Ivan Pančić, a fiatalabb nemzedék finom tollú poétája, Csépe Imre a legnépszerűbb vajdasági népi író, Kolozsi Tibor prózaíró, a *7 nap* főszerkesztője, Zákány Antal októberi díjas költő, Gulyás József, a palicsiludasi táj verselője, Ante Zolnaić, Jakov Kopilović és Petko Vojnić jeles művelői a szabadkai szerb-horvát költészetnek, Urbán János októberi díjas író és költő, aki a nép tiszta, őszinte hangján szól az olvasóhoz, Radovan Ždrale csiszolt tollú novellista, a *Rukovet* c. folyóirat főszerkesztője, Jan Kos és Josip Klarski, a Rukovet munkatársai, Kvazimodó Braun István prózaíró, drámaíró, kinek nem egy műve forró sikert aratott a szabadkai színpadon, Gajdos Tibor eredeti hangú prózaíró, Petkovics Kálmán, a fiatal nemzedék egyik legtehetségesebb riportere, Kopeczky László prózaíró, akinek szatirikus írásaiban a modern szatirikusok leg szebb vonásaival találkozunk és Dér Zoltán költő, a gyűjtő, az *Életjel* lelkes szerkesztője és az irodalmi szolgálat egyik leghivebb teljesítője, aki ezért – bár még fiatal – fél életet áldozott.

De ez a röpké, lexikonszerű összefoglalás távolról sem ad teljes képet, mert sem idő, sem közlési tér nem elegendő ahhoz, hogy mindenki megszólaljon, aki nálunk (ebben a városban) alkot. Megközelítő képet akartunk adni, de még megközelítő sem lehet, ha nem említtem meg Bálint Vujkov októberi díjas prózaíró, neves horvát népmese gyűjtő nevét, aki népének egész szellemi hagyományát kötetekbe gyűjtötte, és Matija Poljakovićot, a kivételes tehetségű, októberi díjas drámaíró, aki műfajában eddig a legtöbbet adott.

Első lépés ez egy közös találkozóhoz az irodalmi folyóirai hasábjain. Nem beteljesülés ez még, hogy végre „találkoztunk az eszmebarikádokon”, de egy lépés az emberöltők lépcsőin, ha kicsiny is, mégis az, ami kimondott Ady, s ha lesz mélyebb visszhangja a szívekben is, akkor még közelebb kerülünk ahhoz a valósághoz, melynek nemcsak pusztá jelentéséből, hanem a szó teljes tartalmából és minden hangzójából kicsenghet a testvériség.

KOPECZKY LÁSZLÓ

KUTYÁK, MACSKÁK

KUTYA EB

avagy Floki a fővárosi kutyafesztiválon

Floki, a kitűnő riporter, a levegőbe szimatolt. Szíve megdobbant. Elérkezett a nagy pillanat. Gyakorlott zurnaliszta módjára ügyesen perdült-fordult, és behahant a kétlábú, zöldfejú teremőr mellett a csarnokba. Kint éppen a megnyitó beszédet mondták, s az ilyen megnyitó beszédre mondják általában, hogy „kell a kutyának!” – de ő már nem bírt izgalmával.

Reszkető inakkal, a meghatottságtól elhomályosuló szemekkel tekintett körül. Előtte sorakozott Európa kutyavilágának minden valamirevaló arisztokratája.

Félénken közelített Mirabelle de Caetrezhez.

– Ó, kisasszony – rebegette –, ki versenyezhet kedgy gyönyörűséges földig érő fülecskéivel! A kutyá teremtésit, dicsérik ők fennhangon, s vaj ki lenne még a kutyafülűek között, ki bundája pompáját magáénak mondhatná? Még a vak is elvakkantja magát, ha látja. Csak annyit mondhatok: Vau!

Fenéken csúszva oldalgott tovább.

— Öregszem — motyogta. — Ahelyett, hogy végezném rendes újságírói tevékenységemet, hagyom, hogy az első szuka levegyen a lábamról.

Odébb megköszörülte a torkát, és megszólította a hatalmas termetű van Doggot. — Méltóságos uram, mi az Ön véleménye: elkerülhető-e az MCM-ik háború, mely után nem marad eb, és nem marad guba a világon.

Van Dogg hátsó lábával megvakarta a fejét.

— A háború elkerülhetetlen. A kutya ce... ööö... izé, így parancsolja. Mindig az erősebb... ee... ööö... izé... szóval, tudja, mit akarok mondani. Egyes fajok parancsolásra születtek, nahát... Egyes-egyedül ők hivatottak ugatni.

— Úgy van — toldotta meg Commondore del Lanzia —, s mi ezt az igazságot foggal és körömmel megvédjük, ha kell. ... Ám, ne tévesszen össze bennünket a kopókkal. Azok koncert dolgoznak. Akármilyen gazda jön, megnyaldossák a kezét. A hűség a mi erényünk, uram, a hűség! Azt pedig nem lehet áztatott kenyérral megfizetni. Hrrr!

Az ír szetter O'Morgock unatkozva hallgatta őket.

— Ezek mindig ilyesmin rágódnak. Közben a józan kutyaész meghódítja a világot. A kutyák világűrbe repülnek, a kutyák hidrogénbombát robbantanak...

Es kutyába se veszik már a művészetet — kurrogott Leon de Pinchi. — Rohanás... hajsza... Igen-igen, de — meddig? Hová!? A fiatalok sem úgy kutyálkodnak, ahogy kis ebekhez illik. A füledt nyári éjszakákon a költő már csak egyedül ugatja a holdat. Mesterem, Theophil, még így nyűszített:

Őszi szelek,
Dús
Csirkebelek
Szagát hozzák,
Ég veled.
És egy utolsó vau-s
K. U. Isten hozzád.

A ma verse csupa értelmetlen vicсорítás:

Velős csont, tökhéj, eper,
Gennyes éj füle leteper.

A művészet sem kaparhat egy helyben — jegyezte meg szerényen Floki. — A kifejezés eszközei finomodtak. Amit egykor egy tavaszi alkony minden kurrogása, kaffogása, vinnyogása, herregése, nyűszítése, szűkölése jelölt, azt ma egyetlen vau-val ki lehet fejezni.

De Pinchi bosszankodva vakargatta szakállát.

— Nekem aztán ugathat. A nyegleség, az nyegleség! Egyszer majd feleszmélnék: Mit is mondott az öreg eb? Bezzeg akkor nekirontottunk, ahányan voltunk, és leherregtük.

— Ó, érzelgünk, érzelgünk, Leóka? — marcangolta meg Madame de Pissuire, az Uszkar-díjas díva. S itt szavaiba egy kis öngúny vegyült. — Már megtanulhatta volna, hogy a kutyák halandók, a sarkok és oszlopok halhatatlanok, mert nem az a fontos, hogy mit teszünk, hanem, hogy hová tesszük. Valamikor azt hittem, hogy én vagyok a világ közepe. Valamirevaló pofa el nem ment mellettem, hogy végig ne szimatoljon... És ma?... Mnyöhöhö!... Legújabb filmemben letűnt utcakutyát alakítok, akit az őszi avarban csalfa szeretője összetéveszt a gázlámpa karójával.

Özvegy Hegyi Bernátné megbotránkozva súgta oda szomszédnéjának:

— Így jár az, aki összeáll mindenféle útszéli tacszkóval.

Közben a megnyitó beszédet, úgy látszik, befejezheték, mert az emberek betódultak ember módjára. Flokit vadul félrelökték, körmére tapostak.

— Mit is várhatnánk az emberektől! — mormogta félrehúzódva, s máris kör-mölni kezdte a riportját, mely ezekkel a szavakkal kezdődött:

„... Itt vagyunk a nemzetközi kutyaszemlén, kedves olvasóm, s azon töprengek, miért lóg ki az emberek nyelve...?”

A KUTYA SE HALLGAT RÁM

Ki hitte volna, hogy az én kutyám konzervatív, hogy ne mondjam, reakciós! Pedig hát haladó (déli és vacsora-) hagyományokon nevelkedett, demokratikus csontokon rágódott, Még a neve sem arisztokratikus, nem Rex, nem Lord, csak egyszerűen: Pajtás.

És ez a Pajtás — jaj, mindjárt feldühödöm! — nem akarja átvenni a végzést, hogy a paradicsompasszírozóból átköltözhet az általam tető alá taszított piros cseresep garzonugattyúba.

Pedig nem kis dolog ám megformálni egy ilyen kutyaszolítert (pláne, ha a kutyafond folyószámlája zárolva vagon).

Én egy háromlábú hokkedlit négyszögesítettem. Úgy bedeszéskáztam, hogy még bejárat se maradt. Sebaj, majd a padláson keresztül (mert az is van — hej!) bonyolódik le a tranzit.

Nem azért mondom, mintha nem akarnék dicsekedni, de olyan szépre sikerült, hogy feltétlenül számítok az 1963–88-as Ől-díjra.

Csak éppen Pajtás, ez az ostoba négylábú műtész hátrált nyüszítve, mikor a láncot megragadtam, hogy odapányvázzam új otthonához.

Nyugodt, rábeszélő stílusban, a retorika eszközeit mellőzve, inkább csak a seprűnyélre támaszkodva mint pedagógiai szemléltetőeszköze, a következő nyilatkozatot nyilatkoztam:

— Nézd, Pajtás pajtás... Én a te helyedben élnék az ebadta lehetőségekkel, és az ünnepélyes oldalbakeresztelés után elfoglalnám helyem az engem megillető helyen.

— Nou, nou... — hallatszott a drót másik végéről.

— Oké!... — mondtam — egy protokolláris búcsulátogatás a paradicsompasszírozónál.

Besétált. Letelepedett. Néztünk egymásra.

— Nos, abban maradtunk, hogy nem maradunk ebben — morogtam most már kissé dühösebben.

Elnézett a fejem felett.

— E-ej uh-nyem... — Vonszolni kezdtem.

— Bif!... Mif!... — Benyomta a lábfejét.

— Te ostoba te... te örült... te ember, te!... Hát nem kell a komfort!

Megrázta a fejét.

— Vauu! — mondtam bernáthegyi tájszólásban. Ebből is megérthette, hogy mindjárt harapok.

— Mrrr... rrr... rrrmm... — Rám nézet bánatos barna szemével. Ez a szöveg kutyául sem jelenthetett mást: — Öreg vagyok már én, kérem... hagyjatok nyugodtan kimúlni a paradicsompasszírozóban... Nem való immár énnekem cifra cseréptetős palota... — Megrázta a láncot most már ő is dühösebben: — Nekem itt tetszik és punktum! — És húzta-húzta vissza a „történelem láncát”.

Könyörgésre fogtam:

— Véremet ontottam. Ujjamra csaptam a balta fokával. Egy ellenkező előjelű szeg kiharította a bársonynadrágomat... Na, mozdulj már, te dög, mert úgy pofon csavarintalak, hogy a paradicsompasszírozó túlsó oldalán mint finális produktum jelensz meg!

Jó darabon elvonszoltam dühösen. A szépen felsepert placcon kottavonalakat húztunk körmeivel.

Megtöröltem a homlokomat.

— Feladom a harcot... Győzedelmeskedjenek a sötét erők...

Nagy ívben elhajítottam a láncot.

Pajtás komótos léptekkel sétált visszafelé. A paradicsompasszírozó mögött baggerállásba helyezkedett, és mancsával kubikolni kezdett.

Csakhamar fényes csont bukkant elő. Gyengéden szájába vette, és az új világhoz lépdelt nagy riszálva. A csontra helyezve mancsát kényelmesen, félkör alakban letelepedett. Felnézett.

Lesütött szemekkel sompolyogtam el. Még vakkantani is elfelejtettem.

PEDAGÓGIA

A családi tanács döntött.

A határozat első pontja így hangzott:

I. Ez így nem mehet tovább.

A feladat tehát az volt, hogy a határozatot megvalósítsuk a legrövidebb időn belül. Megválasztottuk a bizottságot, elnöke és tagja a feleségem lett.

Én a határozat második pontját vállaltam feladatul, amely kimondta:

II. Nézze meg az ember!

Erme lépésekhez szükséges elszántságot a Mócsi cicánk sorsáért való aggódásunk váltotta ki.

Tizenegy hónapos és héthetes múltott a mi Mócsi cicánk. Arnold-napkor ünnepeztük születésnapját. A „Szív küldin” dalt küldtünk: a „Tetők”-et, és megvettük Steinbeck Egerek és emberek című regényét.

És mégis... azazhogy mégse... jobban mondván még inkább... Egyszóval, azt akarom mondani, hogy bár körmolni nagy nehezen sikerült megtanítanom, és Teri néninél különórát vett nyávigásból, az egérfogásban — szakadj meg Szív küldi! — nem jutott el még a nagy E-ig sem.

— A társadalom nem tűrhet meg olyanokat, akik nincsenek tisztában a lyukak fontosságával — szoktam mondogatni, de oda se bajszolt csinos kis bajszával. Ekkor hoztuk a fenti döntést a lenti kiskonyhával kapcsolatban.

Utolsó határidő: most mindjárt!

Meg kell fogni: azt a pimasz egeret, mely a kotla fölötti Szabadka-térképről lerágtatta a Csantavér felé vezető vasútvonalat.

Nnnnna.

Helyet foglaltunk hát közben a hokkedlikon. Mócsi macskát meg minden külön értesítés helyett az egérlyuk elé kanyarítottuk.

Fintorogva sétált vissza az ölembé. Elyűlt, és két mancsa tíz körmével hárfaszólót játszott foszlott kabátom húrjain.

Persze, megértem őt. Nehéz a várakozás. Addig is átismételhetjük a taktikát.

Tehát: pressinget kell alkalmazni, és...

Még meg se szólaltam jóformán, mikor az egér kifutott.

Feleségem a stelázi legfelső polcáról kiáltozott:

— Fogjátok meg!...

Lehuppantottam a macskát, és ott álltak végre szemtől szemben egymással.

Buzdítani kezdtem Mócsit:

— Nézd, te már felnőtt macska vagy, Mócsi. Gondolnod kell a jövődre. Ha most levizsgáznál, lehetne belőled egérspecialista. Most kell tanulnod, míg fiatal vagy, mert majd jönnek a kiscicák egymás után, s akkor már késő lesz, körmolhatsz reggeltől estig a pusztá létért.

Am a macska unatkozva nézte lakkozott körmeit, mintha mondaná:

— F fiatal vagyok. Élni akarok.. Felettünk a háború árnya lebeg. Minden pillanatban betörhetnek valahová és kitörhet valami, s akkor az egész világ helyén egy nagy lyuk lesz. Addig is kérlek, míg bírjátok tüdővel, lássatok el májjal és tüdővel.

Feleségem a padlásajtóból mondta:

— Ennek a macskának egérkomplexuma van.

Kaptam hát magam, behasaltam az asztal alá, belecsörömpöltem a konyhaszekerény poharaiba, végigcintányéroztam a fazékfödőkön, s végül a forró hamuból kikaptartam a rúgkapáló egérkét.

Tenyeremen Mócsi elé tartottam.

Elfordította a fejét.

Ekkor zseniális ötletem támadt. Egy darabka tüdőt kötöttem az egér farkára.

Mócsi rögtön ott is termett, s már emelte a mancsát... de ekkor hirtelen megtorpant és sértődötten visszahátrált.

Persze — én marha! — elfelejtettem, hogy a tüdőt meg szoktuk főzni, mielőtt feltáalnánk neki.

Majd máskor megfőzöm.

S ha lehet, az egeret is.

DRÁMA A VERANDÁN

Ha a macskatábornótól az asszony nép hanghordozást tanulhat, ilyenkor, február idusán a férfisereg is vehet egy-két különórát a kandúrságból.

A konyha ablakából regisztrálok a gáláns kalandokat, melyek napról napra ismétlődnek az erre az alkalomra külön fel nem separt verandán. Érzelmes történetek ezek, melyeknek végén két macskaszív egymásra lel. Sőt, a női főszereplő, a bájos tejsömörös Minka is ugyanaz mindig, csak a kandúrok változnak.

Ma éppen egy torzonborz — johnwaynes — egyed lépked tengerészléptekkel felfelé. Leül a veranda sarkán. Farkát maga alá kanyarítja. Bajszja rezdületlen. Igéz.

Minka végigriszálja magát a lőtávol határán oda-vissza. Ásít, nyújtózkodik, majd hátat fordít.

Ekkor Clark Mau Cable egy lépést tesz előre.

Minka villámgyorsan fordul.

Vrnyau Presley megmerevedik. Unatkozó képet vág.

Minka ismét elfordul.

Mister Nyiau Universum: E7—E5.

Minka dühösen körüljárja és félreérthetetlen hangsúllyal mondja: Fh! Fh!...

Gospon Mačković, csak néz megvetőn.

Minka főzve van. Végighempereg előtte. Rózsaszín orrocskáját smirglizésre nyújtja.

Kand úr vérbő, férfias mozdulattal pofon teremtí. A tejestálhoz sétál és kinyalja. Ah, na lám. Ez egy plátói szerelem vala.

A MÁCSKA IS EMBER

All előttem a nagymamamacska.

— Nem érek rá — mondtam.

Mikor látta, hogy csakugyan nem érek rá, hanem égre függesztett szemekkel ötletek alászállását várandom, hegedűvonó módjára, orra hegyétől farka végének fehérré pettyéig lábához kente magát.

— Jól van, elhiszem... De most hagyj magamra.

Mivel a hatás elmaradt, újrazta a dörgölődzést, da capo al fine.

— Na! — Mérgesen elrántottam a lábam, mert éppen egy ötlet-meteoritféle koppant a fejem búbján. — Siíic!

De csak az ötlet ugrott meg. A macska maradt.

Felálltam, és jelentőségteljesen szélesre tártam az ajtót. Ezalatt a macska felugrott a székemre, s ott ült úgy, hogy inkább nézett ki olyanak, aki egy humoreszket meg tud írni, mint én. Az ajtóban pedig két apró fejecske: az unokacicák bámultak be.

— Ketten nem férünk el egy széken — érveltem.

Bajsa hanyagul rándult, látszott rajta, hogy nem bánja, ha nem ülök le.

— Na hallja kegyelmed, ez aztán szemtelenség a javából! — Felkaptam és a földre huppantottam.

De mire visszafordultam, máris fent termett a széken, és most már el is nyúlt hosszában, ásitást mímelve.

Érvekből kifogyva, felkaptam, fenekére húztam és jó messzire hajítottam. Négy talpra esett, persze, és dühösen felmordult. Körmeit a szőnyegbe vájta. Ug-rásra feszülve néztünk egymással farkasszemet.

Úgy vonult ki, mint Essex grófja Elisabeth trónterméből.

Útközben még lekevert a báméskodó unokáknak egy-egy taslit.

ANTE ZOLNAIC

FÖLGYÚJTOTT VÉR

Ne ugrándozz, tajtétkzó pejló,
a csillagokhoz csatlakozik a kő és
fölebbreszted a magasságok éhségét,
széttéped a nyugtalanság szögesdrót kerítését
és végigsöpör a szomjútság fekete szele!
Port kavarnak majd a vihar-ostorok,
a villámok fölfalják a füveket,
elkőborolsz, te megvadult,
az érintetlen erdőkke
és fölgyújtod a fákat.
Neked adom a félelem utolsó atomját,
megitatlak
siksági folyók vizével,
megkérem a hold megfagyott kezét,
hogy simogassa meg a patádat,
megkövesedik a tűz is!
Tágas istállót építek neked,
tágasat, mint a tengerészek bíbor örvénye;
jászolt, széleset,

mint a távoli rokon ölelése.
Ne ugrándozz, tűzpiros ló, ne!
Kovácsot hívok,
hogy hegyekkel megpatkoljon,
sérült tigris haragjából
kötőféket fonok,
városi nyüzsgéssel fölnyergellek,
lovast hívok,
csizmáján tank-sarkantyúval,
széttöröm a vihar ostorát,
hogy süketté, vakká tegyelek.
Elválasztalak a földtől,
befoglak a messzeségek kocsijába,
a sebek szakadékan át hajtalak,
hogy betelj a játékkal.
Ne ugrándozz, lángoló ló, mert
ha meglövegollak,
a terméketlen homokba törlek!